

ОСВІТНІ СИСТЕМИ ТА ІНСТИТУЦІЇ

УДК 371(436)

Зміст і форми оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії

Ольга Денічева

У статті проаналізовано особливості системи оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії. Розглянуто основні види контролю знань, вмінь та навичок учнів з гуманітарних дисциплін. Показано відмінності критеріїв оцінювання прогресу учнів в гімназіях Австрії та України.

Ключові слова: система оцінювання, зміст, форми, гуманітарні дисципліни, гімназія, компетенція, прогрес.

Тенденції розвитку європейської освіти передбачають переосмислення традицій у формах і методах організації навчання та впровадження нових технологій у процесі оцінювання навчальних досягнень учнів в середніх навчальних закладах, зокрема в гімназіях Австрії. Достатньо високий рівень успішності учнів в гімназіях Австрії виправдовує введення новацій у методиці вимірювання знань, вмінь та навичок, які спрямовані на покращення умов для визначення порівняльної величини їх (учнів) прогресу у навчально-виховній діяльності.

Питання неперервності змін у системі освіти Австрії та методиці оцінювання навчальних досягнень учнів висвітлені у працях австрійських науковців таких, як М. Лібшер [3, с. 174], М. Прішинг [3], В. Хаузер [3]. Особливу увагу привертають дослідницькі роботи вітчизняних науковців О. Локшиної та О. Матвієнко, де знаходимо важливі висновки щодо модифікацій систем оцінювання в європейських країнах, зокрема в Австрії [1], [2].

Перетворення у системі оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії наслідують ідеологію толерантного сприйняття кожного індивіда, забезпечуючи тим самим можливість індивідуального контролю з урахуванням розумового, психологічного та фізичного розвитку дитини. Такий європейський підхід до процесу та умов оцінювання знань, вмінь та навичок в австрійських гімназіях різного типу поступово укорінюється в українській системі освіти. Тому на сучасному етапі розвитку України актуальним є розгляд специфіки оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії, спрямований на визначення наявності певного рівня знань.

Отже, **мета статті** – дослідження особливостей системи оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії.

Звертаємо увагу на те, що процес регулювання системи оцінювання в гімназіях Австрії визначається основним Законом про шкільну освіту (від 1962 року), методичними рекомендаціями, навчальною програмою, інструкціями для класних керівників та вчителів. Ці документи формують принципи, цілі та критерії оцінювання, сприяють нововведенням у методиці викладання та вимірювання знань, вмінь та навичок.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії охоплює групу методів, спрямованих на визначення та контроль прогресу учнів у навчально-виховній діяльності. Застосування цих методів має забезпечити об'єктивність та систематичність оцінювання, диференційований та індивідуальний підходи до контролю навчальних досягнень, аналіз рівня засвоєння навчального матеріалу та корегування знань учнів. Форми та методи вимірювання знань, вмінь та навичок на заняттях, наприклад, з гуманітарних дисциплін, сфокусовані на визначення позитивних зрушень у засвоєнні навчального матеріалу. Відсоток неуспішності вивчення учнями змісту предмета (теми, розділу) виявляється в процесі оцінювання навчальних досягнень учнів.

Так, оцінювання в австрійських гімназіях здійснюється двома шляхами (незалежно від рівня акредитації, типу та профілю гімназії):

- контроль вчителем поурочної, семестрової та річної роботи учнів;
- шкільний інспекторат: моніторинг, спостереження за навчально-виховною роботою закладу та професійною діяльністю викладацького складу [5, с. 273].

У країнах Європейського Союзу, зокрема в сучасній Австрії, особлива увага приділяється формувальному оцінюванню, що спрямоване на успішне опанування навчальної програми у процесі спільної діяльності вчителя та учня [1]. Вважається, що формувальне оцінювання здатне пробуджувати внутрішню мотивацію учнів до навчання. Висновки, зроблені вчителями у процесі формувального оцінювання, є допоміжною інформацією про учня. [7, с. 12].

Перевірка знань учнів в гімназіях Австрії, як і в Україні, включає кілька видів контролю: поточний, тематичний, підсумковий та узагальнюючий, які охоплюють усні, письмові, проектні види діяльності та і передбачають укладання портфоліо. Відзначимо, що в Австрії вибір вчителем видів контролю навчальних досягнень учнів залежить від профілю гімназії.

Поточний контроль успішності здійснюється вчителем на основі спостереження за діяльністю учнів у процесі повторення навчального матеріалу та практичного застосування набутих знань. Особливого значення під час оцінювання надають вмінню вільно оперувати поняттями у певній змодельованій учителем ситуації. Відтак учителі в гімназіях Австрії оцінюють індивідуальні вміння та навички учнів на кожному уроці.

Тематичний контроль знань зосереджується на дослідженні вчителем рівня розуміння учнями тематичних блоків з гуманітарних дисциплін. Найбільше уваги в австрійських гімназіях гуманітарного профілю надають дисциплінам мовного циклу (німецькій, англійській, французькій, італійській, давньогрецькій, мовам, латині, історії – на нижньому ступені гімназій; політології, психології та філософії – на верхньому ступені гімназій Австрії [6].

Тематичний контроль сприяє реалізації творчих здібностей учнів в гімназіях Австрії. Результатом тематичного контролю навчальних досягнень учнів є самостійні, проектні роботи, написання рефератів, презентація доповідей та захист курсових робіт [7, с. 11].

Підсумковий контроль навчальної діяльності учнів в гімназіях Австрії проводять в кінці першого семестра. Метою підсумкового контролю є виявлення прогресу учнівських досягнень за семестр. Підсумковий контроль дає можливість аналізувати індивідуальні навчальні досягнення учнів на основі накопичення інформації за певний проміжок часу та дає змогу вчителям гімназій звітувати згідно з цими результатами перед батьками [4, с. 24]. Доречно відзначити, що звітування набуває нових, сучасних форм спілкування з батьками: загальні шкільні звіти, кореспонденція (яка не передбачає відповіді від батьків) та персональне листування з приводу навчальних досягнень учнів.

Підсумковий контроль знань з гуманітарних дисциплін в гімназіях Австрії визначає рівень розвитку належних компетенцій учнів. Оцінювання навчальних досягнень учнів наприкінці семестру в гімназіях визначає якість набутих знань. Відповідно до змісту та мети гуманітарної дисципліни, формування компетенцій забезпечується знаннями, навичками та вміннями, здобутими впродовж певного навчального періоду. Мовні дисципліни спрямовані на розвиток комунікативної та мовленнєвої компетенції. Визначення рівня соціокультурної та полікультурної компетенцій, наприклад, з таких дисциплін, як релігія та історія, забезпечується шляхом оцінювання рефератів; інтеркультурної та політичної компетенцій з історії та політології, історії та соціології на вищому ступені гуманітарних гімназій Австрії здійснюється на засадах перевірки доповідей або письмових робіт, що ґрунтуються на самостійних пошуках в мережі INTERNET.

Процес вимірювання знань, умінь та навичок з мовних дисциплін, таких, як німецька, англійська, італійська, французька, іспанська, російська, реалізується відповідно до загальноєвропейських рекомендацій та стандартів щодо вивчення мов. Оцінювання здійснюється на основі визначення рівня володіння мовою:

А – базовий (А1; А2), що передбачає розуміння учнями простих повсякденних ситуацій, чітку вимову звуків, вміння висловлювати власну думку, побудову речення, питань та відповідей; визначає наявність вміння орієнтуватися у різних мовленнєвих сферах, здатність до діалогічного мовлення;

В – самостійний, незалежний (B1; B2), що означає опанування стандартних мовленнєвих ситуацій (школа, сім'я, подорож, покупки т.ін.), висловлення власних бажань, мрій, інтересів; розуміння специфіки галузевої лексики згідно з обраним профілем, спілкування з носіями мови;

С – професійний (C1; C2), фахове спілкування; вільне володіння мовою (прирівнюється до носіїв мови) [8].

Акцентуємо увагу на тому, що згідно з загальноєвропейськими рекомендаціями з вивчення іноземних мов учні в австрійських гуманітарних гімназіях нижчого ступеня мають досягти рівнів A2 та B1 з першої іноземної мови, англійської. Вивчення другої іноземної мови рекомендовано ввести з 7-ого класу гуманітарних гімназій Австрії за рахунок заміни латини сучасною мовою. Втім, латина є обов'язковою дисципліною в австрійських гімназіях, тож її витіснення спостерігається тільки в окремих гімназіях. Опанування компетенцій з другої іноземної мови має відповідати рівню A2 – читання, аудіювання, граматика та A1 – спілкування [6, с. 120].

Відзначимо, що під час підсумкового контролю навчальних досягнень учнів за семестр оцінки за підсумкові, тематичні та поточні роботи можуть бути дещо занижені. Тому, відповідно до критеріїв оцінювання, визначених державними стандартами Австрії, вчителі гуманітарних дисциплін узагальнюють навчальні досягнення учнів на основі різних показників:

- активності на уроці;
- виконання усних вправ;
- виконання письмових завдань (тестування, диктанти);
- домашніх завдань;
- практичних завдань;
- графічних вправ [4, с. 22].

Результати тематичних та підсумкових робіт визначають певну кількість позитивних оцінок, яка узгоджується із регулярністю виконання самостійних домашніх завдань з метою вирахування середнього балу за півріччя.

Цікавим та досить відмінним від української школи є те, що оцінювання навчальних досягнень учнів в гімназіях Австрії відбувається за п'ятибальною шкалою. Проте підрахунок балів здійснюється в зворотному порядку: відмінно – 1, добре – 2, задовільно – 3, достатньо – 4, незадовільно – 5 [6, с. 211].

В українських гімназіях процес перевірки знань, вмінь та навичок учнів здійснюється згідно з критеріями 12-ти бальної системи. Характерним для такої системи оцінювання є граничне згрупування учнів у мікро- та макро-групи на заняттях переважно з гуманітарних дисциплін (рідна, російська, англійська, німецька мови, зарубіжна література тощо), що дає можливість більш детально встановити рівень досягнень тих, хто навчається, в умовах диференційованого підходу. Система контролю знань, вмінь та навичок в українських гімназіях

зосереджується не тільки на встановленні прогресу учнів, а й на виявленні їх індивідуального і творчого потенціалу. Так, різні види творчої діяльності (написання творів, виконання проєктів) може оцінюватися у 12–11, рідко у 10 балів; інші завдання та тести з кожної навчальної дисципліни – у 1–10 балів. Оцінювання навчальних досягнень учнів українських гімназій передбачає введення рейтингової системи у кінці першого семестра та навчального року. Першість рейтингу завжди очолюють найкращі учні, успішність яких визначається і підтверджується тестовими роботами наприкінці навчального періоду.

Вагоме значення в аналізі навчальної діяльності учнів в гімназіях Австрії має узагальнюючий вид контролю. Заключний (або узагальнюючий) вид контролю дає можливість діагностувати знання, опановані учнями за цілий навчальний рік. Позитивний результат складання річних контрольних робіт та тестування вказує на перехід учня до наступного класу. Згідно з Законом про шкільну освіту, за умови успішної роботи учня упродовж навчального року в гімназіях Австрії класні керівники нагороджують їх почесними грамотами [5, с. 129]. Перехід на наступний рік навчання для таких учнів є безперешкодним.

В іншому випадку для переведення до наступного класу учневі слід представити річний атестат, який підтверджує, що всі обов'язкові предмети успішно складені. Якщо учень має незадовільні оцінки з одного чи двох обов'язкових предметів, йому пропонують скласти повторний екзамен на початку наступного навчального року. Після екзамену дається дозвіл на продовження навчання [4], [5].

У разі отримання негативного результату з будь-якого обов'язкового предмета, батьки (або самі діти) апелюють до Основного закону про школу, який стверджує, що можливо перейти на наступний рік навчання, маючи «незадовільно» з одного предмета. Проте, якщо учням не дозволяють продовжити навчання в наступному класі, вони залишаються на другий рік [4], [5].

Відзначимо, що на вищому ступені диференціація в гімназійній системі сучасної Австрії стає більш чіткою, зорієнтованою на інтереси та здібності учнів, а також вимоги суспільства до різних професійних кваліфікацій. Тому за підсумками перескладання екзамену або тестування з обов'язкових предметів в кінці та на початку нового навчального року вчителі в гімназіях Австрії можуть перевести учня в клас з іншим профілем або іншою інтенсивністю навчання.

Система гімназійної освіти в Австрії передбачає оцінювання як навчальних досягнень учнів, так і їх поведінки. Оцінювання поведінки на уроках, факультативних заняттях та під час перерв здійснюється тільки до 7-го класу гімназії. Вчителі обов'язкових предметів обґрунтовують класному керівникові власні позиції з приводу поведінки кожного учня в класі та підсумовують річний бал. Поведінку учнів оцінюють за чотирибальною шкалою, виставляючи у таблиці: відмінно, добре, задовільно, незадовільно [5, с. 129]. Тож, оцінювання навчальних досягнень учнів та їх поведінки в гімназіях Австрії забезпечується шляхом узагальнення матеріалів та відомостей за весь навчальний рік.

Висновок. У австрійській моделі оцінювання знань, як і в українській, поєднані поточний, тематичний, підсумковий та узагальнюючий контроль, які

охоплюють усні, письмові, проектні види діяльності. Специфікою австрійської моделі є необхідність укладання портфоліо. Відмінності також полягають у шкалі оцінювання, яка в Австрії є п'ятибальною (відмінно – 1, добре – 2, задовільно – 3, достатньо – 4, незадовільно – 5). Спільною характеристикою в оцінюванні в українських і австрійських гімназіях є посилена увага до проблем диференціації й індивідуалізації навчальної діяльності учнів і контролю їх успішності.

Список використаних джерел:

1. Локшина О. *Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)* : моногр. / О. І. Локшина. – К. : Богданова А. М., 2009. – 404 с.
2. Матвієнко О. *Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу* : моногр. / О. В. Матвієнко. – К. : Ленвіт, 2005. – 381 с.
3. Prisching M., Lenz W., Hauser W. *Das Verhältnis zwischen Schule und Hochschule, Wien 2003.* – s. 224.
4. EURYDICE. *Bildungswege in Österreich 2000-2003 // Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur, Vienna.* – 2004. –170 s.
5. EURYDICE. *The information Database on Education systems in Europe. The Education System in Austria. 2006/2007.* – Brussels : EACEA, 2007. – p. 365.
6. EURYDICE. *The information Database on Education systems in Europe. The Education System in Austria. 2008/2009.* – Brussels : EACEA, 2009. – p. 580.
7. EURYDICE. *Nationale Lernstandserhebungen von Schülern in Europa: Ziele, Aufbau und Verwendung der Ergebnisse.* – Brüsse I : EACEA, 2009. – s. 107.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bifie.at